

Den nye maktkonsentrasjonen og dens trusler mot frihet og demokrati

Av Lars Peder Nordbakken, økonom i Civita

Dette notatet forklarer og analyserer drivkreftene bak den hyperkonsentrasjonen av økonomisk og politisk makt som nå utspiller seg med utgangspunkt i USA. Det ser også på ringvirkninger og konsekvenser for vårt mest dyrebare fellesgode: frihet og demokrati.

Søkelyset rettes mot de politiske strømningene som samlet seg rundt Donald Trump som frontfigur og gjorde Trump 2.0 mulig. Det legges særlig vekt på å forklare den ideologiske og politiske oppbyggingen og praktiseringen av den sterkt konsentrerte presidentmakten som har preget Trump 2.0.

Videre settes den politiske maktkonsentrasjonen i sammenheng med en motsvarende økonomisk maktkonsentrasjon, knyttet til digital teknologi, algoritmestyrte informasjonsstrømmer og kunstig intelligens. Notatet sammenfatter deretter et bilde av den digitale teknologimaktens omfang og

styrke. Denne representerer noe kvalitativt nytt og har en kraft som mangler sidestykke i historien. I den sammenheng belyses også nøkkelrollene som spilles av en liten gruppe teknulliardærer, deres politiske tilpasninger, involveringer og innflytelse på Trump-administrasjonen.

Notatet avrundes med å trekke frem noen ringvirkninger på internasjonal politikk, det tradisjonelle medielandskapet, samt på utviklingen av et avhengighetsforhold mellom næringsliv og stat.

Notatet konkluderer med noen viktige lærdommer for å motvirke den nye maktkonsentrasjonens trusler mot vår frihet og vårt liberale demokrati. En viktig lærdom for Norge er å foreta en grunnleggende reorientering og styrking av vårt forhold til EU.

Makt og ufrihet

Ufriheten har mange merkelapper og uttrykk, men ett grunnelement er alltid til stede: maktkonsentrasjon. Konsentrert makt har alltid vært en trussel mot frihet, rettsstat, demokrati og en velfungerende markedsøkonomi. Historisk sett er det få ting liberale har hatt større grunn til å frykte enn ubegrenset og vilkårlig makt, uansett om den springer ut av religiøs fanatisme, eneveldige herskere eller totalitære regimer.

Den samme frykten var levende til stede blant de amerikanske grunnlovsfedrene. De utviklet et omfattende konstitusjonelt sikringsverk av maktspredende og maktbegrensende mekanismer («checks and balances»), for å sikre borgernes frihet mot maktmisbruk fra en president med autoritære tilbøyeligheter.

Over tid har de konstitusjonelle begrensningene av presidentens maktutøvelse blitt uthulet av enkelte krisemotiverte unntaksbestemmelser. Noen av disse har med handelspolitikk å gjøre, men de viktigste dreier seg om sikkerhetspolitikk og fullmakter innrømmet presidenten etter 9/11, blant annet om muligheten til å gå til «preventive militæraksjoner», begrunnet av hensynet til et tøyelig begrep om nasjonal sikkerhet. Med andre ord hadde USA, allerede lenge før Trump ble president, i realiteten åpnet et større legalt rom for vilkårlig utøvelse av presidentmakt – med et betydelig potensial for misbruk. Med Trump 2.0 er dette potensialet forsøkt realisert i praksis.

Etter mer enn ett år med Trump 2.0 er det klart at vi har å gjøre med det statsviteren Francis Fukuyama har beskrevet som systematisk demontering av de begrensningene som den amerikanske konstitusjonen setter på den utøvende makt.¹ Tom Ginsburg, jussprofessor ved universitetet i Chicago, har kalt det et «hyper-presidency», et «forsøk på fundamental omforming av den utøvende makt, i en overdimensjonert og personalisert retning, som vil etterlate et giftig arvegods.»²

Allerede i mars 2025 beskrev det anerkjente V-Dem Instituttet et «tilnærmet totalangrep på institusjonene» i USA:

The speed with which American democracy is coming under strain has taken many observers by surprise. The expansion of executive power, undermining of Congress' power of the purse, offensives on independent and counter-veiling institutions and the media, as well as purging and dismantling of state institutions – classic strategies of autocratizers – seem to be in action. The enabling silence among critics fearful of retributions, is already prevalent.³

Økonomen Robert Reich har oppsummert situasjonen per januar i år slik: «Trump has turned the US presidency into the most powerful and unaccountable agent of American government in history.»⁴ Økonomikommentator i Financial Times, Martin Wolf, har kalt Trump-administrasjonens angrep på «den administrative staten», blant annet gjennom det Elon Musk-ledede DOGE-myndigheten, for et indre kuppforsøk.⁵

Nå er det store spørsmålet om de fortsatt fungerende delene av dette konstitusjonelle sikringsverket vil holde stand mot Trump-regimets institusjonelle vandalisme.⁶ Under dekke av begrepet «unitary executive theory», utførlig beskrevet av Russel Vought i handlingsplanen *Project 2025*, har Trump-administrasjonen systematisk forsøkt å rydde bort flest mulige hindringer mot presidentens maktutøvelse. Så langt har den møtt forbløffende svak politisk motstand. Det har fått den amerikanske forfatningsjuristen Laurence Tribe ved Harvard University til å frykte at USA allerede har beveget seg over et kritisk vippepunkt, med varige skadevirkninger for det amerikanske demokratiet. Tribe konstaterte i september 2025 følgende: «Det finnes ikke lenger noen virksomme kontrollmekanismer som begrenser den utøvende makten. Brannmurene og sikkerhetsventilene holder ikke lenger. Vi har å gjøre med en president som får ture frem uten at kongressen setter på bremsene.»⁷

Den konservative fusjonismens historiske skygger

Det radikale regimeskiftet i Trumps andre periode har flere inspirasjonskilder enn Trumps egne autoritære tilbøyeligheter, selv om Trumps dominerende tilstedeværelse i mediebildet kan lede oss til å tro at alt handler om denne personens meninger, manipulasjoner og ambisjoner. Så enkelt er det ikke. Vi har å gjøre med en regimestøttende koalisjon av ulike konservative ideologiske strømninger og bevegelser.

Dette fenomenet er heller ikke av nyere dato. Ideologisk finner vi fortsatt en koalisjon av konservative idéstrømninger og bevegelser under det republikanske partiets paraply. Dette har en enkel strukturell forklaring, som springer direkte ut av den politiske incentivstrukturen i et toparti-system, som det amerikanske i praksis er. Det gjelder å samle en bred nok partiintern koalisjon til å sannsynliggjøre en mulig valgseier.

Det som både er nytt og i kontinuerlig utvikling er det ideologiske og politiske innholdet i de bevegelsene som utgjør den republikanske koalisjonen (og tilsvarende for det demokratiske partiet). Disse bevegelsene og strømningene fikk en del offentlig oppmerksomhet under den såkalte Reagan-bølgen på 1980-tallet. Men også den hadde en lengre forhistorie, først og fremst tilbake til de konservative strategene Frank Meyer og William Buckleys *fusionism*. Den ruvende offentlige skikkelsen innen amerikansk konservatisme, fra tidlig på 1950-tallet til lang ut på 1990-tallet, var journalisten, TV-verten og redaktøren av National Review, William F. Buckley jr. Siden Buckley kom til å personifisere de fleste konservative hovedstrømninger, kan det være illustrerende å gjengi en kortfattet samlebeskrivelse – med bemerkelsesverdig mange pek frem til vår tids MAGA-bevegelse:

Buckley reconciled the competing aspects of the American right in his own person: its individualist libertarianism, fervent religiosity, faith in the free market, hawkish anti-communism, base disdain

for liberals, and populist demagoguery. But also its knotty relationship with racism in the segregated South and Northern cities and suburbs; its heritage of antisemitism; its complex relationships with conspiracist cranks and authoritarians; and the deliberate or convenient forgetting of these darker elements. None of these aspects are unique to Buckley, but he singularly embodied them all.⁸

Under Reagan-perioden fikk den amerikanske fusjonismen et mer moderat preg, som lente seg mer i en liberal retning. Den store forskjellen fra Reagans tid til vår tid er at alle hovedstrømmene innen den amerikanske konservative fusjonismen har gjennomgått en fundamental radikaliseringsprosess. Med fare for en viss overforenkling kan vi snakke om tre hovedstrømmer.

Tre hovedstrømmer

Den tradisjonalistiske kristenkonservative strømmingen, med røtter tilbake til Joseph McCarthys anti-kommunistiske bevegelse på 1950-tallet, har forvandlet seg til en kulturkrigersk kristen nasjonalkonservatisme med autoritært tankegods. Andre nøkkelbegreper som definerer denne strømmingen er «post-liberal» og integralisme, «en tankeretning som avviser det liberale skillet mellom politikk og menneskers privatliv og livsprosjekter, og i stedet hevder politikken legitime rett til å lede mennesker mot sitt endelige mål.»⁹ Blant de toneangivende «post-liberale» tenkerne teller Rod Drehet, Patrick Deneen, Adrian Vermeule og Yoram Hazony. Deres tankegods tangerer nasjonalkonservative ideer fra 1920- og 30-tallet, med den tyske rettsfilosofen og nazisten Carl Schmitt som en viktig inspirasjonskilde. Schmitt foraktet det liberale demokratiet som hyklerisk og beskrev det som en fasade av rettigheter, prosedyrer og byråkrati som dekket over at politikk dypest sett handler om et forhold mellom venner og fiender – der den politiske kunsten består i å utpeke fienden og deretter nedkjempe og tilintetgjøre fienden.¹⁰

Det er denne idéstrømmingen som dominerer de jevnlig avholdte National Conservatism-konferansene og identifiserer seg gjerne med visepresident J.D. Vance som sitt politiske fremtidshåp. På NatCon-konferansen i Washington D.C. i oktober 2024 uttrykte Hazony formålet bak NatCon-konferansene slik: «To restore America and Britain, our national traditions, cultures and religions.» I sin siste bok, *Regime Change* (2024), tar Deneen til orde for det han kaller «aristopopulisme»: å utnytte opprøret mot «den liberale eliten» til å utkjempe en kulturkrig, med sikte på å sette inn en «post-liberal» elite til å ta over styringen av landet og vise folket veien til et godt liv.¹¹

Den såkalte libertarianske strømmingen, som en gang sto for en sterkt begrenset stat, frie markeder, internasjonal åpenhet og streng budsjett disiplin, har forvandlet seg til en hard right antistats-libertarianisme med mål om å rive ned den administrative staten. Her finner vi en tydelig parallell til The Old Right i amerikansk politikk, som i mellomkrigstiden flokket seg rundt Roosevelt-hateren, isolasjonisten og publisisten Albert Jay Nock, kjent som forfatteren av boken *Our Enemy The State* (1935).¹² Det var Nock som var opphavsmannen til det særamerikanske begrepet libertarianisme.

Den sterkeste aktuelle bevegelsen innen den strømmingen som grovt sett kan kalles den libertarianske har gått fra radikal individualisme og høyre-anarkisme, ledsaget av tenkere som Ayn Rand og Murray Rothbard, til noe som kan høres ut som en selvmotsigelse: Autoritær

libertarianisme, med tette forbindelser til den futuristiske teknologitekningen, med investoren og teknulliardæren Peter Thiel i en viktig nettverksrolle, som over tid har påvirket flere viktige aktører i Silicon Valley.

Peter Thiels egen tenkning startet med en omfavning av Ayn Rands tenkning og heltedyrking av enere og de enestående entreprenørene («makers») som hele tiden må kjempe mot staten, politikere, byråkratiet og snylterne («takers»). Dette kombineres med en Buckley-lignende forakt mot «liberale eliter», borgerrettighetsaktivister og radikale miljøer i academia og politikk. Etter hvert ble Thiel veldig fascinert av Carl Schmitts tenkning om politikk og makt, samt påvirket av en fransk katolsk tenker og teologisk antropolog, René Girard. Mest omtalt er Thiels stadig sterkere anti-demokratiske vending og omfavning av it-ingeniøren og den politiske influenceren Curtis Yarvins såkalte «Dark Enlightenment»-ideer. En av hovedtesene til Yarvin er at frihet og demokrati er uforenlige og at frihet vil kreve en ny type autoritært styre, etter modell av et bedriftsstyre. Yarvin har derfor tatt til orde for en ny type politikk og en fullstendig «reprogrammering» av den politiske orden. Peter Thiel har også gitt uttrykk for at han ikke lenger har tro på at demokratiet vil sikre frihet. Etter stormingen av kongressen i 2021 skal Thiel, overfor en gruppe republikanske kongressmedlemmer, ha uttrykt følgende: «We should get over our dictator-phobia».¹³

Den siste fusjonismepartneren, det kulturelle Middle America og den hvite arbeiderklassen, er radikaliseret gjennom et polarisert medielandskap med Fox News, Breitbart News og et kobbel av høyrepopulistiske radioverter i viktige roller. Populistisk elitekritikk, aggressiv motstand mot politisk korrekthet og opplevd særbehandling av minoriteter – hvor det meste handler om å dyrke fiendebilder og «oss mot dem» – er sentrale elementer. Tea Party-bevegelsen var lenge et samlingspunkt og forsterker av disse polariserende kreftene, selv om ingenting kan sammenlignes med den akkumulerte effekten av de sosiale medienes dominerende tilstedeværelse og innflytelse. Denne populistiske strømningen kan spores tilbake miljøet rundt den republikanske lederen Pat Buchanan rundt tusenårsskiftet. Ifølge Ramon Lopez argumenterte opinionsledere i dette miljøet allerede i 2000 for at fremtiden for det republikanske partiet «ligger i å gi opp med å forsøke å appellere til minoritetsvelgere, og heller gå inn for handelsproteksjonisme, anti-immigrasjonspolitikk og hvit identitetspolitikk.» Denne linjen ble siden blant annet omfavnet av strategen og Trump-rådgiveren Steve Bannon, Michael Anton m.fl.¹⁴

Den populistiske fløyens vei til det autoritære har fulgt et velkjent mønster: Det eneste som betyr noe er at det autentiske folkets vilje seirer. Derfor blir det å tape valg noe suspekt og illegitimt, da det antyder at en korrump elite har lyktes med å underminere folkets sanne vilje. I dette mønstret finner politiske analytikere som Ramon Lopez og Jan-Werner Müller en forklaring på utviklingen av personkulten rundt Donald Trump og den konspirasjonsteoretiske tilbøyeligheten som er så tydelig innen MAGA-bevegelsen.¹⁵

Resultatet er en radikaliseret MAGA-bevegelse. De som forstod at Donald Trump var «frontsoldaten» som kunne klare å forene de tre radikaliserete strømningene, og attpåtil vinne valg, fikk rett. Noen av dem investerte også store pengesummer i håp om at Trump, med sin brede velgerappell, ville komme deres egne økonomiske interesser i møte som president.¹⁶

Den amerikanske konservatismens radikalisering er også knyttet til internasjonal politikk. Reagans frihandelspolitikk og støtte til en regelbasert internasjonal orden er erstattet av en gammel republikansk isolasjonisme, som er proteksjonistisk og har en bærende idé om at alt handler om makt, nasjonale interesser og interessesfærer. Stormakter må få gjøre stort sett som de vil og slippe unna med det. Den akademiske støtten for denne retningen kan plasseres i den såkalte realismeskolen innen internasjonal politikk, med John Mearsheimer som en ledende eksponent. Også realismen har sterke forbindelseslinjer til mellomkrigstidens idéstrømninger rundt den konservative revolusjonen i Tyskland, senere nasjonalsosialismen og den italienske fascismen.¹⁷

Ensretting og lojalitet

Allerede etter valgnederlaget i 2020 lanserte Trump 2.0 strategisk den store løggen om det stjålne valget, etterfulgt av utrenskning av moderate republikanere fra ledende verv. Gjennom systematisk rekruttering og kultivering («grooming») av Trump-lojale kandidater til kongressvalgene, godt hjulpet av generøs valgkampstøtte fra mektige økonomiske støttespillere, kunne Trump i 2025 tiltre som president med et lydige partiflertall i ryggen i Kongressens to kamre.

Slik Yascha Mounk har oppsummert, «lyktes Trump med å gjenskape det republikanske partiet i sitt eget bilde. Mange av dem som tidligere ytret motstand har enten forlatt politikken, eller som Lindsey Graham, gjenskapt seg selv som en av Trumps mest hengivne tilhengere. MAGA-bevegelsen har bygd en bred rørledning av engasjerte ideologer, som raskt besatte nøkkelposisjoner i regjeringen.»¹⁸

På denne måten kom en viktig forutsetning for å realisere «the unitary executive theory» på plass. Den bærende idéen er å øke presidentens selvstendige handlingsrom for egen maktutøvelse, uten å måtte begrunne sine beslutninger, eller bli tvunget til å revurdere og endre på sine planer i møte med kritikk og motmakt.

Trump gikk raskt i gang med å utnytte sitt mandat på en aggressiv måte, med en stor mengde presidentordrer som omformet viktige deler av det amerikanske statsapparatet. Administrasjonen hevdet raskt utvidet presidentmakt over alle de tre føderale statsmaktene; internt innen den utøvende makt, samt overfor den lovgivende og dømmende makt – støttet av en høyesterettsdom som ga Trump utvidet immunitet mot straffeforfølgelse.

Bare grepene for å ensrette presidentens maktutøvelse innenfor den utøvende makt viser en oppsiktsvekkende appetitt på å herske, uten hindringer, slik Francis Fukuyama beskrev det i september 2025:

Since virtually the day he was inaugurated, he has been firing officials he didn't like or deemed insufficiently loyal to him, in clear violation of existing laws set by Congress that limit his removal power. There are, for example, any number of officials who can only be fired "for cause," meaning that the president needs to articulate a clear violation and give the official time to respond. Trump has nonetheless gone ahead and fired inspectors general, members of multimember boards of Federal agencies like the NLRB, MSPB, and FTC, and is seeking the removal of a member of the Federal Reserve Board's board of governors, Lisa Cook.¹⁹

Trump har også truet til seg lojalitet fra en rekke advokatfirmaer, angrepet tradisjonelle medier, og holdt tilbake pengestøtte til universiteter som ikke føyer seg etter administrasjonens krav. Trumps vilkårlige bruk av rettssystemet mot politiske fiender overskrider på uhyggelig vis alle normer for konstitusjonell demokratisk dannelselse.

Sett fra en bredere innfallsvinkel var det, som den utenrikspolitiske forskeren Iver B. Neumann har beskrevet det, lett å se at vi var «vitne til at en koalisjon av de tre hovedgruppene som brakte president Donald Trump til makten – milliardærer, teokrater, populistere – forsøkte å ta over statsapparatet i USA.» Neumann trakk videre følgende paralleller mellom innenriks- og utenrikspolitikk: «Sett utenfra merker man seg parallellen mellom USAs innenrikspolitikk og utenrikspolitikk. Også i utenrikspolitikken dreier det seg om at USA skal diktere, ikke samarbeide. Fjerningen av demokratiske spilleregler hjemme går sammen med fjerningen av den liberale verdensorden internasjonalt.»²⁰

Makt korrupperer

Den britiske liberale historikeren Lord Acton uttrykte som kjent at all makt korrupperer, absolutt makt tenderer mot å korrumpere absolutt. Den hyperkonsentrerte makten som Trump har tilrevet seg, har åpnet for omfattende selvberikelse. Trumps ad hoc-baserte dealmaking med andre land gir flust av korrupsjonsmuligheter. For Trump selv, hans nærmeste familie og hans nærstående personlige regjeringsrepresentanter, som eiendomsmagnaten fra New York, Steve Witkoff, og svigersønnen Jared Kushner, for å nevne de mest kjente.

Denne regjeringsformen, tuftet på utstrakt vilkårlighet og vilkårlig maktutøvelse, går igjen som en rød tråd i Trump-administrasjonens handlingsmønster. Den trer frem i alt fra påstander som at «EU ble etablert for å utnytte USA» til begrunnelsene for fastsettelse av ulike nivåer på straffetoll på import av varer fra ulike land. Når Trump plutselig innfører nye tollsatser settes gjerne en annen prosess i gang: Berørte amerikanske bedrifter, fra General Motors til Apple, ser seg ofte nødt til å ringe opp Trump for å be om unntak, altså en personlig tjeneste fra presidenten. I flere tilfeller gis det unntak, uten offentlig innsyn og alltid med vilkårlige konkurransevridende konsekvenser.

Uten å gi flere eksempler er det åpenbart at alle former for vilkårlig statsstyre, uansett på hvilket nivå vilkårligheten praktiseres, har en alvorlig korrupperende slagside. Som Martin Wolf i Financial Times har advart om, belønner vilkårlig maktutøvelse tilgang til presidenten og legger til rette for en [insiderøkonomi](#) der spesialbehandling og særfordeler kan kjøpes. Resultatet er en kronisk form for kapitalisme, eller *crony capitalism*. De største teknologiselskapene, oljeselskapene og forsvarsindustrien har vist seg svært dyktige i å høste ekstra utbytte av denne tilgangen. Slik skapes en gigantisk tilkarringsindustri, muliggjort av en fusjon av politisk og økonomisk makt, konsentrert på noen ganske få hender.

Lenge så det ut til at kryptovaluta kunne bli en ny vei til selvberikelse i Trumps innerste krets, og samtidig en godt skjult kanal for å uttrykke økonomisk støtte til Trump. Som lovet i valgkampen, fjernet Trump de fleste av kryptoreguleringene. Han signerte også kryptoloven som går under navnet GENIUS Act (Guiding and Establishing National Innovation for US Stable Coins). Og han

presset på for å få vedtatt loven som går under navnet CLARITY Act (Digital Asset Market Clarity). Ifølge økonomen [Nouriel Roubini](#) tjente presidenten personlig på lyssky kryptotransaksjoner, promoterte sin egen ubrukelige «meme coin», benådet kryptosvindlere som angivelig har hjulpet terrororganisasjoner, og arrangerte private middager for kryptoinsidere i Det hvite hus. Den senere tids utvikling antyder likevel at kryptovalutaer og meme coins ikke har innfridd de fantastiske utsiktene som Trump selv ga næring til. Fra toppnivået i oktober 2025 har verdien av meme-myntene \$TRUMP og \$MELANIA rast ned med 95 prosent. Men kryptoeksemplet viser at regimet er villig til å gå svært langt i retning av korrupt selvberikelse. Trolig har også utvidet immunitet, med Høyesteretts velsignelse, bidratt til å gi korrupsjonen næring.

En av grunnlovsfedrene, James Madison, gjorde seg noen tanker (i *The Federalist Papers*) om det verste av alle tenkelige tilfeller, hvor en president monopoliserer makten i egne hender og i praksis setter konstitusjonen ut av kraft. I dette tilfellet var det, ifølge Madison, bare ett håp igjen: At sivilsamfunnet protesterer, handler og reetablerer konstitusjonen. Mellomvalgene i høst blir en test på det amerikanske sivilsamfunnets uavhengighet og styrke.

Hyperkonsentrasjonen av makt trer frem

Det er noen dypere strukturelle trekk ved maktkonsentrasjonen i USA som bør uroe oss. Vi har å gjøre med en hyperkonsentrasjon av politisk og økonomisk makt, med svært problematiske ringvirkninger for både demokratiets og markedsøkonomiens funksjonsdyktighet og overlevelse.

En liten gruppe av verdens mektigste teknologimilliardærer, anført av Silicon Valley-pioneren, investoren og strategen Peter Thiel, har inngått et tett interessefellesskap med den politiske ledelsen i verdens mektigste land – under ledelse av en selvdyrkende og maktsyk president med en personlig moral på linje med en typisk mafiaboss, for å låne en treffende sammenligning fra Francis Fukuyama.²¹

Det er vanskelig å forestille seg en mer absurd og mektigere sammenveving av politisk og økonomisk makt rundt ett bord. Det norske nyordet tekologigark blir her nærmest å betrakte som et tamt understatement.

Under Trumps innsettelsesseremoni i januar 2025 stod tekologigarkene oppstilt, på rekke og rad, side om side. Bare én av dem manglet, den mest innflytelsesrike av dem alle: Peter Thiel. Thiel startet sin investorkarriere som medgründer av PayPal sammen med Elon Musk og David Sacks (Trump-administrasjonens KI- og «kryptotsar»). Thiel var også en viktig mentor for Mark Zuckerberg og mangeårig styremedlem i Facebook. Thiel var den første av tek-milliardærene i Silicon Valley som støttet Trump, allerede i 2016. Han deltok også i overgangsteamet til Trump i 2016, den gang i tett samarbeid med MAGA-ideologen og mediestrategen Steve Bannon. Men vel så viktig: Han finansierte valgkampen som fikk nåværende visepresident J.D. Vance inn i senatet for første gang, i 2022. Men viktigst av alt, for Trumps del, var det at Thiel fungerte som en hypereffektiv katalysator for å samle inn støtte fra tek-milliardærene i Silicon Valley til prosjekt Trump 2.0.²²

Peter Thiels verden

Peter Thiel skiller seg tydelig ut fra de øvrige tekoligarkene som den ledende politisk-strategiske tenkeren og som den politiske hovedarkitekten blant dem.²³ Thiel kalles ofte gudfaren av Silicon Valley, og det er blitt skrevet at han har en fryktingytende personlighet med en utpreget fascistoid utstråling av kynisk hensynsløshet, kombinert med en intellektuell og til tider synlig sårbar mine – kontrær på de fleste tenkelige måter. Men hva som i første omgang kan virke som selvmotsigende ideer, føyer seg i Thiels person sammen som en erketyrisk amerikansk kombinasjon av antistat-libertarianisme, demokratiskepsis, futuristisk teknokrati og kristen etnonasjonalisme. Forståelsen av denne personens karakter, virke og innflytelse er nylig blitt lettere tilgjengelig for offentligheten gjennom Max Chafkins grundige biografi fra 2021, som ble oppdatert i 2025.²⁴

I Thiels strategiske tankeunivers har teknologien, ved hjelp av en håndfull teknologigiganter og plattformsselskaper med monopolmakt, kapret politikkenes rolle i samfunnet. Jeg har selv, ved en tilstelning ved Stanford University i januar 2020, vært direkte vitne til at Thiel i et panel ga uttrykk for at teknologiens makt vil komme til å ta over politikkenes makt. Et inntrykk som bekrefter det bildet Chafkin har formidlet i sin biografi.

Det er på mange måter nettopp det digitale teknokratiets makt over politikken som i dag utspiller seg i USA, med et Trump-ledet republikansk parti som felles politisk front og populistisk velgermagnet. Betegnende nok har Thiel, gjentatte ganger, også i sin egen bok *Zero to One*, uttalt at «konkurranse er kun for tapere – det er monopolmakt som gjelder for vinnere». Et budskap med mørke konnotasjoner, når man vet at budskapet er ment å gjelde like mye i politikken som i økonomien.²⁵

Interesselogikken som Thiel deler med andre kjente tekoligarker kan med relativt stor treffsikkerhet tolkes slik: Du (Trump) er sikret vår politiske støtte så lenge vi kan stole på at du sørger for følgende: Ingen plagsomme konkurransemyndigheter, ingen trusler mot våre teknologiselskapers rettslige privilegier, ingen handlingsbegrensende regulering av internett- og KI-baserte tjenester og plattformer – herunder aktiv motarbeidelse av EUs reguleringer av digitale tjenester (Digital Services Act), samt lavest mulig skatt. På dette punktet har Trump-administrasjonen beviselig levert. Som journalisten David Aaronovitch har avdekket og beskrevet, har det etter hvert fremkommet flere oppsiktsvekkende eksempler på åpenbare personlige dealere mellom konkrete teknomilliardærer og Donald Trumps innerste krets.²⁶

Denne gangen er mye annerledes

Det er flere forhold som gjør at den sammenvevingen av teknologimakt og politisk makt som vi nå ser i USA, representerer en, kvalitativt sett, helt ny form for hyperkonsentrasjon av makt på svært få hender – uten historisk sidestykke:

- Ifølge Giuliano da Empoli markerte Trumps gjenvalg et vendepunkt. Den nye teknologiske eliten «hadde bestemt seg for å kvitte seg med de gamle politiske elitene». Dessuten hevder Empoli at «for første gang føler tek-conquistadorene seg sterke nok til å erklære krig mot den gamle eliten».²⁷ I parentes bemerket kan det legges til at et tyvetall tekoligarker samlet seg

til et [uformelt møte](#) for å feire innsettelsen av Donald Trump på invitasjon fra Peter Thiel på innsettelsesdagen.

- Per februar 2026 står verdsettelsen av de syv største teknologiselskapene i USA for hele 32 prosent av samlet børsverdi på S&P 500, opp fra 12 prosent i 2015.
- Størrelsen på den personlige formuen til kjente tekeoligarker i kretsen rundt Trump-administrasjonen er oppsiktsvekkende høy. Ifølge Bloombergs milliardærindeks (19.01.2026) anslås Elon Musks formue til 681 milliarder dollar, en økning på hele 52 prosent i løpet av Trumps første år som president. Til sammenligning støttet Musk Trumps valgkamp i 2024 med 277 millioner dollar (tilsvarende 0,6 promille av formuen per januar 2025). Når man tar i betraktning at Musk nylig fikk innvilget en prestasjonsbetinget lønnsplan verdt 1000 milliarder dollar over ti år, er det lett å se for seg at hans muligheter til å utnytte økonomisk makt vil komme til å øke markant i årene fremover. Musk har fra før en større formue enn nummer to og tre på Bloombergs liste til sammen, Google-gründer Larry Page (269 milliarder dollar) og Amazon-gründer Jeff Bezos (261 milliarder dollar). Mark Zuckerbergs formue beløp seg på samme tid til 220 milliarder dollar og Jensen Huang (Nvidia) var god for 154 milliarder dollar.
- Det langvarige fraværet av effektiv konkurransepolitikk i USA har bidratt sterkt til å hindre fremveksten av nye konkurrenter med realistiske muligheter til å utfordre plattformsselskapenes monopolmakt. Som en konsekvens har også Silicon Valleys gründerkultur endret karakter. Fra å være et mekka for uavhengige gründere på jakt etter å skape «the next big thing» i eget selskap, til å bli et sted hvor man kan bli rik ved å bli kjøpt opp av en av de store teknologigigantene.
- Den raske veksten i bruk av KI ventes å fungere som en turbomotor og forsterker for plattformsselskapenes fremtidige internettrafikk, og derigjennom befeste deres markedsdominans ytterligere. Men denne utviklingen kan komme til å bli motvirket av økt etterspørsel etter KI-verktøy som setter høye krav til pålitelig informasjon og etterprøvbare fakta. Det som på kort sikt gir grunnlag for bekymring, er at de mektigste teknologiselskapene som hovedregel også eier de dominerende KI-løsningene. Det vil si at selskapene som styrer de mest populære KI-robotene i stor grad overlapper med dem som har mest å tjene på økt dominans for plattformsentrert kommunikasjon.
- Bruken av KI-roboter som OpenAI, ChatGPT, Googles Gemini og Microsofts Copilot øker raskt. Ifølge SSB benytter allerede over halvparten av nordmenn kunstig intelligens aktivt. Det vitner også om hvordan teknologiselskapene oppnår stor rekkevidde ved å levere infrastruktur hvor mennesker over hele verden i stadig større grad henter sin kunnskap og informasjon. Det gir også selskapene og menneskene bak teknologien mye makt.
- Plattformsselskapenes dominerende innflytelse på den globale informasjonstrafikken over internett, via såkalt engasjementbasert algoritmestyring, er ekstremt høy. Ifølge en studie gjennomført av mediaforskeren [Martin Andree](#) ved universitetet i København, tilsvarer maktkonsentrasjonen på internett en beregnet gini-koeffisient på ufattelige 0,988 – det vil si tilnærmet all makt på en håndfull aktører.

- Fordelingen av annonseinntekter globalt, mellom digitale og analoge medier, har gjennomgått en stille revolusjon: Fra et nullpunkt i 1989 tangerte de samlede digitale annonseinntektene for første gang annonseinntektene i analoge medier under pandemien i 2020. I dag står, ifølge [Andrees analyser](#), annonseinntektene til de tre største plattformselskapene i verden for mellom 80–90 prosent av de samlede annonseinntektene. Hva denne hyperkonsentrasjonen innebærer for den uavhengige journalistikkens og de redaktørstyrte mediens fremtid er vanskelig å fatte. Ikke mindre vanskelig er det å skue de sannsynlige konsekvensene for demokratisk meningsdannelse og for demokratiets fremtid.

Dette bidrar til å forklare hvordan Elon Musk kunne oppnå en målt synlighet i det amerikanske mediebildet før presidentvalget i 2024, som tilsvarte 16 ganger summen av synligheten til alle kongressmedlemmer. Musk kjøpte i sin tid meldingstjenesten Twitter (nå X) med et påstått mål om å styrke «ytringsfriheten» i USA.

Det digitale monopoltrekket mot ytre høyre

Da J.D. Vance holdt sin mye omtalte EU-refsende tale på sikkerhetskonferansen i München i 2025, hevdet han at Europa har et «ytringsfrihetsproblem», blant annet på grunn av EUs reguleringer av digitale medier.

Både Vances München-tale og Elon Musks senere støtteerklæring til ytre høyre-partiet AfD, gjenspeiler den samme politiske strategien: Felles kamp mot EUs reguleringer. EUs reguleringer gjør sitt til å gjøre det vanskeligere for tekselskapene å påvirke politiske valg i Europa via algoritmestyrte kommunikasjon. Hvor mye som står på spill kan også leses direkte ut av det presset og de gjentatte trusler mot EU-kommisjonen om ekstra straffetoll, hvis ikke EU lempet på håndhevelsen av sine reguleringer. Her ser vi på nytt et eksempel på diktatmetoden fra Trump-administrasjonen, som Iver B. Neumann har beskrevet.

Men disse eksemplene viser trolig kun toppen av det isfjellet som forener tekoligarkenes monopolinteresser med støtte til ytre-høyre-bevegelser og partier, også langt utenfor USAs grenser. At konsentrasjonen av politisk og økonomisk makt i USA også truer demokratiet i vår del av verden er derfor hevet over tvil. Med Guiliano da Empolis spissformulering om KI: «KI forholder seg hverken til regelverk eller prosedyrer. KIs makt er på ingen måte demokratisk eller transparent. KI er ikke bare kunstig, den er også autoritær.»²⁸

Smittespredningen av konsentrert digital plattformmakt fra land til land blir tydelig hver gang Trump-administrasjonen truer et land med økt straffetoll, med den begrunnelse at landet beskatter og regulerer amerikanske tekselskaper på en måte som administrasjonen ikke liker. En mykere variant av slike trusler er å blande seg inn i partipolitikken i det enkelte land, med støtteerklæringer til partier som deler Trump-administrasjonens syn. Eksemplene er etter hvert blitt mange.

Kapring av tradisjonell mediemakt

Tekoligarkenes mediemakt er ikke begrenset til digitale medier. I den tradisjonelle analoge medie verden finnes det også mektige forløpere, som Murdoch-systemet, som blant annet eier TV-kanalen Fox News. Fox News har i mange år, gjennom sin sterke markedsposisjon, vært en viktig kommunikasjonskanal for Trump-vennlige perspektiver og meninger.

Valgåret 2024 ser ut til ha åpnet et nytt kapittel i tekoligarkenes medieambisjoner. Før valget inntraff to oppsiktsvekkende hendelser, som begge gikk i favør av Trump. Jeff Bezos, Amazon-eier og eier av avisen The Washington Post, grep direkte inn i egen redaksjon for å forhindre redaksjonens planlagte anbefaling av Kamala Harris på lederplass i avisen. Omtrent samtidig tok eieren av avisen Los Angeles Times, Patrick Soon-Shiong, et tilsvarende grep overfor sin redaksjon, som også hadde planlagt å gå ut med støtte til Harris på lederplass. De fleste kommentatorer er ikke i nevneverdig tvil om at de to medieierne handlet ut fra et motiv om å unngå ubehageligheter i fremtiden, dersom Trump skulle vinne valget. Et adferdsmønster som har gitt kunsten å bøye seg for fremtidige makthavere et nytt begrep: *anticipatory obedience* – å adlyde autoritære makthavere i forkant, for å unngå represalier og straffetiltak i ettertid.

I senere tid har det også begynt å røre på seg rundt viktige TV-kanaler som CBS og CNN. Etter en serie fusjoner kom TV-kanalen CBS, Showtime og Paramount Pictures i 2022 under felles eierskap under selskapet Paramount Global. Selskapet ledes av David Ellison, sønn av Trump-vennen og Oracle-millionæren Larry Ellison, som også er dominerende eier av Paramount. Flere hendelser i CBS i de siste par årene, blant annet et rettslig forlik med Donald Trump og utskifting av nyhetsredaktøren i CBS News, blir av mange tolket som et politisk motivert inngrep i nyhetskanalens redaksjonelle uavhengighet og integritet.²⁹

Etter atter noen fusjoner og et navneskifte til Paramount Skydance har David Ellison, med Larry Ellisons kapitalmakt i ryggen, etter flere harde runder vunnet en budkrig mot Netflix om oppkjøp av underholdnings- og mediekonsernet Warner Brothers Discovery. Oppkjøpsbudet på 111 milliarder USD ble nylig vedtatt av Warner Brothers styre. Det er vel kjent at Donald Trump hadde håpet på dette utfallet, men det gjenstår fortsatt å se om oppkjøpet vil stå seg gjennom noen runder med regulatoriske og juridiske vurderinger. Det ventes ikke at de relevante konkurransemyndighetene i FTC vil gripe inn, siden en viktig frist for innsigelser er passert uten inngrep fra FTC. Det er også antatt at vennskapet mellom Larry Ellison og Donald Trump kan spille en rolle, spesielt i en situasjon hvor Trump har skiftet ut lederen for FTC.³⁰

Hvis oppkjøpet bekreftes blir Paramount Skydance et av verdens største underholdnings- og medieimperier, som også vil kontrollere HBO, HBO Max, CNN, TBS, Food Network og Warner Brothers filmstudioer. Dette kommer i tillegg til at Paramount fra før kontrollerte både CBS og Tik Tok.

Personalisert statskapitalisme

Med tiden har også flere av tekoligarkene revidert sitt syn på staten. Flere av dem er blitt avhengige av staten som kunde, noe som har økt appetitten på å kapre staten fra innsiden. Dette gjelder

blant andre Elon Musk, som er helt avhengig av den amerikanske staten for å finansiere sin satsing innenfor romfart med selskapet Space-X. At han, som leder av DOGE, ikke gjorde noen forsøk på kutt i statens romfartsbudsjett, bør ikke overraske noen. Også Musks satelittselskap Starlink er dypt integrert i den amerikanske staten.

Den tidligere antistat-libertarianeren Peter Thiel synes heller ikke å ha nevneverdige skrupler med å høste gevinster som er finansiert av amerikanske skattebetalere. Hans selskap Palantir, som er spesialisert på KI-drevet stordata-overvåkingsteknologi, er avhengig av kontrakter fra det amerikanske forsvaret, Department of Homeland Security og immigrasjonsmyndigheten ICE, samt i økende grad fra tilsvarende statlige kontrakter med andre vestlige lands myndigheter. Palantir er blant teknologiselskapene som har steget kraftigst i børsværdi under Trump 2.0 – ikke uten sammenheng med selskapets dype relasjoner med Trump-administrasjonen.

Viktige lærdommer

Det store problemet med den ekstremt pengesterke maktstrukturen som gjennomsyrrer Trump-administrasjonen er at den neppe kommer til å forsvinne etter at Trumps presidentperiode er over. Dette til tross for at Trump, mer enn noen, har bidratt aktivt til å løfte teknulli milliardærenes politiske innflytelse. Det er flere eksempler på direkte deltakelse i utøvelsen av administrasjonens makt, slik tilfellene Elon Musk og David Sacks illustrerer. Teknologikarnerens økonomiske interesse i å fortsatt utøve politisk innflytelse i fremtiden må antas å være så sterk at de med stor sannsynlighet vil komme til å påvirke enhver fremtidig administrasjon med stor tyngde. Det gjelder i særdeleshet hvis USAs neste president skulle komme til å hete J.D. Vance, som står i personlig takknemlighetsgjeld til Peter Thiel, for hans pengestøtte og mentortjenester gjennom mange år.

Av alt dette går det an å avlede noen få vesentlige liberale lærdommer.

For det første trenger liberale demokratier å trekke opp en klar linje mellom økonomisk og politisk makt i form av et sett av effektive institusjonelle brannmurer. Der de er for svake bør de reformeres og styrkes. Hyperkonsentrasjonen av økonomisk og politisk makt som vi ser utspille seg i dagens USA, og som vi også kjenner fra historien om Weimarrepublikken i mellomkrigstiden, viser hvor farlig det er å innta en avslappet holdning til smittefaren mellom konsentrert politisk og økonomisk makt. Få ting er farligere enn en maktkonsentrasjon som overgår vår forestillingsevne i både omfang og styrke.

For det andre er et liberalt demokrati kritisk betinget av en maktspredende og desentralistisk markedsøkonomi, innrammet med en streng og kompetent konkurransepolitikk. Det er den store lærdommen vi fortsatt kan og bør høste av den ordoliberal skolen innen økonomisk politikk, spesielt arven etter den ledende Freiburgøkonomen Walter Eucken.³¹ Hans tenkning var en hovedinspirasjon bak EUs konkurranselov og -politikk, som også er gjenspeilet i den norske konkurranselovgivningen.

For det tredje er det helt avgjørende å regulere plattformsselskaperens virksomhet, slik at en begrenser og fjerner de mest alvorlige konsekvensene av de rettsprivilegiene selskapene utnytter

og som inviterer til misbruk av deres dominerende stilling.³² Målet må være å regulere algoritme-styrte kommunikasjonsplattformer, slik at deres bruk av data blir mer transparent og ansvarliggjort. Også på dette området er det lovgivningen innen EU som er gjeldende gullstandard, med Digital Services Act. Til nå har håndhevingen av EUs reguleringer på dette området vært mangelfull, blant annet grunnet press og trusler om mottiltak fra den amerikanske regjeringen.

En fjerde lærdom er nylig spissformulert av sjefen for den britiske etterretningstjenesten MI6, Blaise Metreweli: Algoritmer er i ferd med å bli like mektige som stater. Og som hun, ifølge Aftenposten, la til: Makten blir mer diffus og uforutsigbar etter hvert som kontroll over disse teknologiene flyttes fra stater til selskaper, og i noen tilfeller til enkeltpersoner. I en slik virkelighet vil ethvert forsøk på effektiv regulering av digitale tjenester innenfor nasjonalstatens grenser raskt havarere. Effektiv og markedskonform regulering er betinget av forpliktende internasjonalt samarbeid, med utgangspunkt i en kritisk masse av likesinnede land.

En femte lærdom har å gjøre med verdien av Norges internasjonale orientering og den internasjonalt betingete tryggheten for vårt eget liberale demokrati. Norge gjør nå klokt i å forberede seg på en transatlantisk unntakstilstand som kan vare lenger enn de resterende årene med Trump som president.

Den sikreste havnen i sikte er uten tvil EU, sammen med våre nærmeste nordiske naboer. Men det forutsetter at landets politiske ledelse og ansvarlige politikere i langt sterkere grad fatter mot og ser verdien av å reorientere oss mot et langt tettere samarbeid med EU – normativt, institusjonelt, økonomisk og sikkerhetspolitisk.

Civita er en liberal tankesmie, som gjennom sitt arbeid skal bidra til økt kunnskap og oppslutning om liberale verdier, institusjoner og løsninger, og fremme en samfunnsutvikling basert på respekt for individets frihet og personlige ansvar. Den enkeltes publikasjons forfatter(e) står for alle utredninger, konklusjoner og anbefalinger, og disse analysene deles ikke nødvendigvis av andre ansatte, ledelse, styre eller bidragsytere. Skulle feil eller mangler oppdages, ville vi sette stor pris på tilbakemeldinger, slik at vi kan rette opp eller justere.

Ta kontakt med forfatteren på larspeder@civita.no eller civita@civita.no

Noter

- 1 Francis Fukuyama, Making the World Safe for Criminals, Persuasion, March 5, 2025.
- 2 Tom Ginsburg, The Hyper-Precidency, Persuasion, July 2, 2025.
- 3 V-DEM Democracy Report 2025, s. 46: https://www.v-dem.net/documents/61/v-dem-dr_2025_lowres_v2.pdf
- 4 Robert Reich, Donald Trump poses a threat to civilization, The Guardian, 6 January 2026.
- 5 Martin Wolf, In defence of the state, Financial Times, February 18, 2025.
- 6 Et begrep som republikanernes senatsleder Mitch McConnell brukte til å beskrive Trumps handlinger i forbindelse med stormingen av kongressen 6. januar 2021, ifølge The Economist, 9. januar 2021. I ettertid er begrepet mye brukt som en spissformulering av radikale grep for å bryte ned og oppløse grunnleggende liberale og demokratiske normer, regler og institusjoner.
- 7 Intervju av Laurence Tribe i Die Welt, 8. september, 2025.
- 8 Joshua Tait, William F. Buckley Cemented the Conservative Movement's Preoccupation with the Liberal Enemy, The Unpopulist, June 4, 2025.
- 9 Ramon Lopez, A Taxonomy of the New Right, American Purpose, June 15, 2025.
- 10 Se Carl Schmitt, Politikk og rett. Et anti-liberalt tema med variasjoner, Pax Forlag 2019.
- 11 Se også Martin Gedde-Dahl, Ideene bak Trumpismen, Morgenbladet Nr 9, 2025, samt Ramon Lopez, op. cit.
- 12 Albert Jay Nock, Our Enemy, The State, Free Life Editions, 1977 (1935).
- 13 Se Jonathan Taplin, The End of Reality, Penguin 2023, s. 146-148, Max Chafkin, The Contrarian, Penguin, 2025, s. 345-355, samt Ramon Lopez, op. cit.
- 14 Ramon Lopez, op.cit.
- 15 Se Jan-Werner Müller, Was ist Populismus, Suhrkamp, 2016.
- 16 Pioneren blant dem som satset strategisk på Trump, allerede før valget i 2016, var Silicon Valley investoren og strategen Peter Thiel.
- 17 En god historisk gjennomgang finnes i Matthew Specter, *The Atlantic Realists*, Stanford University Press, 2022.
- 18 Yascha Mounk, Is America Headed Towards Dictatorship?, American Purpose, June 16, 2025.
- 19 Francis Fukuyama, Against a Unitary Executive, Persuasion, September 29, 2025.
- 20 Iver B. Neumann, Hvor galt kan det gå med USA?, Aftenposten, 11. mars 2025.
- 21 Francis Fukuyama, The Morality of a Mafia Boss, Persuasion, January 18, 2026.
- 22 Max Chafkin, The Contrarian, Penguin, 2025, s. 345-355.
- 23 For en grundig analyse av Peter Thiel og hans innflytelse, se Max Chafkin, *The Contrarian – Peter Thiel and the Rise of the Silicon Valley Oligarchs*, Penguin Books, 2025.
- 24 Max Chafkin, The Contrarian, Penguin, 2025
- 25 Peter Thiel and Blake Masters, *Zero to One*, Virgin Books, 2014.

- 26 Se David Aaronovitch, *The new Guilded Age*, Prospect Magazine, March 4, 2026.
- 27 Guiliano da Empoli, *Rovdyrenes tid. Hvordan autokrater og teknogiganter tar over verden*, Forlaget Press, s. 96 og 98.
- 28 Empoli, op. Cit., s. 114.
- 29 Saken er utførlig kommentert av medienestorene Alan Rusbridger og Lionel Barber i podcast-serien Media Confidential: <https://podcasts.apple.com/gb/podcast/how-cbs-lost-its-way/id1708209227?i=1000744642578>
- 30 Se blant annet <https://variety.com/2026/film/news/paramount-warner-bros-antitrust-states-1236674927/>
- 31 Walter Eucken, *Grundsätze der Wirtschaftspolitik*, Mohr Siebek, 2004 (1952). En aktuell påminnelse ble publisert av økonomene Lars P. Feld, Justus Haupac og Tim Krieger i *Frankfurter Allgemeine Zeitung* 4. november 2025: <https://www.faz.net/aktuell/wirtschaft/wirtschaftswissen/feld-haupac-krieger-wie-macht-und-wirtschaft-verflochten-sind-accg-110762515.html>
- 32 Medieforskeren Martin Andree har identifisert i alt seks rettsprivilegier som innebære en særbegunstigelse av plattformsselskapene og som krever institusjonelle reformer: <https://www.bpb.de/themen/wirtschaft/freihandel/geoekonomie/571720/wie-kann-europa-seine-digitale-souveraenitaet-zuruecker-langen/>